

Anna Suwalska-Kołecka

Wstęp

Społeczeństwo. Edukacja. Język 5, 9-10

2017

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

WSTĘP

Oddajemy do rąk Czytelników kolejny, piąty już tom czasopisma „Społeczeństwo. Edukacja. Język”, półrocznika Wydziału Nauk Humanistycznych i Społecznych Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Płocku.

Tom to w pewien sposób szczególny, ponieważ w dziale pierwszym zatytułowanym „Odsłony przemocy” prezentujemy artykuły, które są owocem projektu, w który Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Płocku jest zaangażowana od 2013 roku. Jesienią właśnie tego roku nasza Uczelnia po raz pierwszy przyłączyła się do Festiwalu Themersonów, którego głównym organizatorem jest Płocki Ośrodek Kultury i Sztuki w Płocku, i pozostajemy jego partnerem do dzisiaj. Poprzez szereg działań artystycznych, teatralnych, muzycznych i naukowych Festiwal upamiętnia twórczość Franciszki Themerson i jej męża – mieszkańca Płocka – Stefana Themersona, którzy dzięki swoim niestrudżonym poszukiwaniom wnieśli istotny wkład w rozwój XX-wiecznej awangardy w dziedzinie sztuk wizualnych, literatury, filmu, teatru, muzyki i filozofii.

Zawarte w tomie artykuły poświęcone są tematowi agresji i przemocy w dwóch dopełniających się sferach - zarówno w sferze sacrum, za którą uważamy domenę artystycznej ekspresji, jak i sferze profanum, a więc w codzienności i materialnej rzeczywistości. Temat agresji podejmował również Stefan Themerson, którego zawsze przede wszystkim interesował moralny i etyczny wymiar przemocy. W swoich esejach filozoficznych twierdził nieco przewrotnie i prowokacyjnie, że łagodność jest wrodzona, a agresja ma częstokroć charakter kulturowy. *„Łagodność jest biologiczna, a agresja kulturowa. Innymi słowy, ludzie nie lubią generalnie być mordercami, chyba że ze względu na ideę”* – pisał w „Katedrze przyzwoitości”. Nie tylko systemy polityczne, a więc przestrzeń profanum, ale również kultura i systemy religijne (sacrum) wytwarzają zdaniem Themersona, mechanizmy usprawiedliwiające wyrządzenie krzywd i stosowanie przemocy. Ludzka cywilizacja sprawiła, jak przekonywał Themerson, że zapominamy o nadrzędnej wartości: przyzwoitości środków, ponad którą przedkładamy przyzwoitość celów, usprawiedliwiając tym nasze niegodne działania. Themerson wielokrotnie zwraca uwagę w swoich utworach na swoistą skazę tragiczną człowieka, faktor T, czyli rozdarcie pomiędzy pragnieniami (na przykład głodem) a awersją do metod ich zaspokajania. Człowiek stoi zatem wobec konieczności zabijania, a jednocześnie odczuwa wobec tej czynności odrazę. Poglądy te przenikają jego twórczość artystyczną a autor wielokrotnie ostrzega przed niegodziwością środków i przemocą, którą chcemy usprawiedliwić szlachetnością naszych celów. Lęk przed ogromem rozpełtanego zła podszywa katastrofizm wizję świata, którą tworzy w swoich utworach.

Inspirowani filozoficzną i moralną refleksją Stefana Themersona, zaprosiliśmy przedstawicieli różnorodnych dyscyplin naukowych do włączenia się w dyskusję na temat fenomenu przemocy/agresji we współczesnym świecie, by zrozumieć jego złożony charakter i rolę, jaką pełni w kształtowaniu naszej wyobraźniowości. Obok artykułów dotyczących przemocy w sferze życia społecznego i politycznego (piszą o tym Arkadiusz Lewandowski, Augustina Varela Manograsso i Izabella Penier) – na kartach

tego numeru pojawiają się również analizy dotyczące szeroko rozumianej działalności artystycznej. I tak na przykład, o filmie piszą Jakub Ligor i Marcin Sroczyński, Tomasz Wiśniewski analizuje obrazy przemocy w przedstawieniach brytyjskiej grupy teatralnej Complicite, Andrzej Dorobek zwraca swoją uwagę na muzykę, Papatya Alkan-Genca omawia przemoc zapisaną na kartach powieści Angeli Carter, a Lawrence Buttigieg przedstawia tworzone przez siebie asamblaże, jako narzędzia przełamania przemocy męskiego spojrzenia.

Artykuły zawarte w dalszych częściach tomu oscylują wokół dwóch głównych bloków tematycznych. Pierwszy z nich, „Edukacja i wychowanie”, zawiera artykuły Jarosława Michalskiego, Zbigniewa Kuleszy, Agnieszki Głowali i Beaty Cieśleńskiej, Małgorzaty Pietrzak, Olgi Puzi-Sobieskiej oraz Yurija Pavlowa. Są one skierowane do osób zainteresowanych problematyką szeroko rozumianej edukacji, a zwłaszcza do nauczycieli akademickich i studentów różnych obszarów humanistyki i nauk społecznych.

W części „Varia” Ivan Monolati, Magdalena Rudnicka oraz Edyta Mierzejewska i Daniel Urbański przedstawiają wyzwania, przed którymi stoją różne instytucje społeczne w obliczu zmian zachodzących we współczesnym świecie. Zapraszamy również do lektury tekstów Tomasza Kosińskiego i Pauliny Chmieleckiej oraz recenzji książki Zbigniewa Lewickiego „Igrzyska demokracji. Amerykańska kultura wyborcza” autorstwa Krzysztofa Gorlewskiego.

Mamy nadzieję, że kolejny numer czasopisma „Społeczeństwo. Edukacja. Język” umożliwi i pobudzi dyskusję akademicką nad zaprezentowanymi w nim problemami.

W imieniu zespołu redakcyjnego
Anna Suwalska-Kołecka